

ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО

DOI: <https://doi.org/10.18524/2411-2054.2023.52.291730>

УДК 349.6

В. В. Шеховцов, докт. юрид. наук, професор, доцент

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Кафедра екологічного права

вул. Пушкінська, 77, Харків, 61024, Україна

e-mail: shehovtsov2004@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9101-7160>

О. О. Статівка, канд. юрид. наук, асистент

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Кафедра екологічного права

вул. Пушкінська, 77, Харків, 61024, Україна

e-mail: olga.stativka@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1036-0523>

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В ЕНЕРГЕТИЧНОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ

Статтю присвячено всебічному теоретико-правовому дослідженню правових механізмів забезпечення екологічної безпеки в енергетичному секторі національної економіки на шляху до безпечного енергетичного майбутнього на засадах сталого екологізбалансованого розвитку. Аргументовано, що провідну роль у стабілізації енергетичних та екологічних інтересів відіграє оцінка впливу на довкілля, проведення якої дозволяє визначити й оцінити можливий вплив енергетичних проєктів на довкілля та життя й здоров'я населення. Зроблено висновок, що запровадження новітніх технологій в енергосекторі, диверсифікація джерел енергії, а також перехід до використання відновлювальних джерел енергії шляхом державного стимулювання суб'єктів господарювання та приватних осіб сприятимуть мінімізації впливу енергетичних об'єктів на стан навколишнього природного середовища.

Ключові слова: екологічна безпека; забезпечення екологічної безпеки в енергетичному секторі; правова охорона довкілля; енергетична безпека; збереження та відновлення екосистем; державна екологічна політика.

Постановка проблеми. Енергетичний сектор, залежно від виду використовуваного джерела енергії, суттєво впливає на стан навколишнього природного середовища, створюючи загрози викидів парникових газів (зокрема діоксиду вуглецю та метану), що сприяє глобальному потеплінню та зміні клімату, забруднюючи атмосферне повітря шляхом викидів таких шкідливих речовин як оксиди сірки та азоту, а також відходів від вугільних та ядерних електростанцій. Функціонування енергетичних об'єктів потребує надмірних

обсягів використання природних ресурсів для видобутку пального та виробництва електроенергії, а будівництво та експлуатація енергетичних об'єктів впливає на природні екосистеми та біорізноманіття. Серед іншого, використання ядерної енергії надзвичайно пов'язане із ризиком аварій, спричинення яких може мати невідворотні наслідки планетарного масштабу для життя людей та стану довкілля внаслідок радіаційного забруднення та інших наслідків порушення вимог ядерної безпеки.

За таких умов, забезпечення екологічної безпеки в енергетичному секторі має наскрізне значення у розробці концепцій, планів та програм подальшого розвитку й післявоєнного розвитку України, що вимагає від держави запровадження та реалізацію правових інструментів для збалансування енергетичних (економічних) та екологічних публічних інтересів з метою створення сприятливого та надійного майбутнього як для нинішніх, так і майбутніх поколінь.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у становлення доктрини правового забезпечення екологічної безпеки як в цілому, так і в окремих секторальних галузях національної економіки, в тому числі в енергетичному секторі, зробили такі вчені у галузі екологічного права як: В. І. Андрейцев, Г. В. Анісімова, Г. І. Балюк, А. П. Гетьман, А. С. Євстігнеєв, Р. С. Кірін, Т. Г. Ковальчук, В. В. Костицький, М. В. Краснова, Ю. А. Краснова, Н. Р. Малишева, О. А. Шомпол, Ю. С. Шемшученко, М. В. Шульга та ін.

Мета статті полягає у комплексному теоретико-правовому дослідженні правових механізмів забезпечення екологічної безпеки в енергетичному секторі національної економіки на шляху до безпечного енергетичного майбутнього на засадах сталого екологічнозбалансованого розвитку.

Виклад основного матеріалу. Синергетичний зв'язок між державною екологічною та державною енергетичною політикою полягає в тісному взаємозв'язку між способами виробництва та споживання енергії і їх впливом на навколишнє природне середовище, стан природних ресурсів та комплексів, а також на життя й здоров'я населення. Взаємодія цих двох політичних сфер може мати як позитивні, так і негативні наслідки, а їх взаємозв'язок може визначати сталість та ефективність енергетичних систем, а також забезпечувати збалансований підхід до охорони довкілля.

Енергетична безпека є ключовою складовою національної, економічної й екологічної безпеки кожної держави, а її забезпечення - пріоритетний вектор національної політики [1, с. 12].

Державна екологічна та державна енергетична політики мають інтегрувати два самостійних напрями – екологічний напрям, який спрямований на правову регламентацію відносин щодо збереження природних ресурсів і зменшення шкідливих викидів, тоді як енергетичний напрям має бути зорієнтований на забезпечення енергетичних потреб суспільства на адаптаційній до вимог забезпечення екологічної безпеки основі без шкоди довкіллю та стійкості екосистем.

Зазначимо, що за сучасних умов реалізації державної екологічної та енергетичної політики можна вести мову про їх часткову кореляцію та синхронізацію, врахування вимог забезпечення екологічної безпеки довкілля та людини у функціонуванні ринку електричної енергії та відносин, які пов'язані

із виробництвом, передачею та постачанням такої енергії. Так, відповідно до ст. 14 Закону України «Про ринок електричної енергії», підприємства електроенергетики повинні дотримуватися вимог законодавства про охорону навколишнього природного середовища, здійснювати технічні та організаційні заходи, спрямовані на зменшення шкідливого впливу об'єктів електроенергетики на навколишнє природне середовище, а також несуть відповідальність за порушення вимог законодавства про охорону навколишнього природного середовища [2].

Функціонування ринку електричної енергії здійснюється на засадах енергоефективності та захисту навколишнього природного середовища (п. 7 ч. 2 ст. 3 Закону України «Про ринок електричної енергії»).

Правове регулювання раціонального використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки в контексті синергії із забезпеченням потреб енергетичної промисловості відбувається, здебільшого, за допомогою економіко-правового механізму забезпечення збалансованого природокористування (наприклад, надання податкових пільг при впровадженні підприємствами, установами та організаціями маловідходних, енерго- і ресурсозберігаючих технологій та нетрадиційних видів палива [3], створення сприятливих умов державної підтримки суб'єктів, що використовують альтернативні джерела енергії, залучення інвестицій в енергосектор тощо).

Принагідно зазначити, що забезпечення екологічної безпеки під час будівництва, введення в експлуатацію та безпосередню експлуатацію енергетичних об'єктів повинно бути спрямоване на ефективний захист від забруднення та погіршення стану земельних та водних ресурсів, надр, біорізноманіття, здійснення правових заходів у сфері управління відходами, що, у свою чергу, обумовлює впровадження дієвих правових механізмів такого збалансування.

1. *Планування землекористування та зонування земель* в енергетичній сфері грає важливу роль у забезпеченні екологічної безпеки і включає в себе раціональне використання земельних ресурсів, мінімізацію впливу енергетичних об'єктів на довкілля та ефективне використання земель для розвитку відновлювальних джерел енергії.

Одним із основних принципів регулювання земельних відносин у галузі енергетики проголошено поєднання інтересів забезпечення енергетичної безпеки та захисту навколишнього природного середовища, а також пріоритет безпеки життя і здоров'я населення над економічною вигодою від діяльності об'єктів енергетики відповідно до Закону України «Про землі енергетики та правовий режим спеціальних зон енергетичних об'єктів» від 09.07.2010 р. (в редакції від 01.10.2023 р.) [4].

При цьому, механізм планування використання земель та їх зонування охоплює: 1) визначення земельних ділянок та порядок їх надання для розміщення об'єктів енергетики (землі енергогенеруючих підприємств, землі під виробничими об'єктами енергетики, землі міждержавної та магістральної електричної мережі, землі місцевої (локальної) електричної мережі тощо) відповідно до Закону України «Про землі енергетики та правовий режим спеціальних зон енергетичних об'єктів»; 2) встановлення стандартів та обмежень

при будівництві та експлуатації енергетичних об'єктів з урахуванням їхнього впливу на ґрунт, атмосферне повітря та водні об'єкти; 3) відведення спеціальних екологічних коридорів для будівництва та експлуатації енергетичних мереж, які сприяють мінімізації впливу на екосистеми; 4) ідентифікація земельних ділянок, які мають особливу екологічну цінність з позиції збереження природних екосистем, захисту видів дикої флори та фауни й інших компонентів біологічного різноманіття; 5) забезпечення участі громадськості та збалансування соціальних, економічних та екологічних аспектів при визначенні зон для будівництва та експлуатації енергетичних проектів та ін.

2. Встановлення правил поводження із відходами, які забезпечують належну утилізацію та поводження з відходами, які утворюються під час виробництва енергії, в тому числі небезпечні матеріали та побічні продукти.

Забезпечення екологічної безпеки шляхом встановлення правил та вимог щодо поводження із відходами реалізується за допомогою низки правових, організаційних та економічних засад діяльності щодо запобігання утворенню, зменшенню обсягів утворення відходів, сприяння підготовці відходів до повторного використання, рециклінгу підприємствами, що здійснюють діяльність із вироблення енергії незалежно від джерела її походження.

Директивою Європейського Парламенту і Ради 2008/98/ЄС від 19.11.2008 р. (із змінами та виправленнями) «Про відходи та про скасування деяких директив» визначені концептуальні засади забезпечення екологічної безпеки під час управління відходами і покладено обов'язок на держав-членів вживати заходів, щоб забезпечити, що управління відходами здійснюється без загрози здоров'ю людини, без шкоди для довкілля та зокрема без ризику для вод, ґрунту, рослин або тварин, без створення незручностей через шум чи запахи та без негативного впливу на сільську місцевість чи місця особливого значення [5].

На виконання своїх євроінтеграційних зобов'язань в рамках економічного та галузевого співробітництва на законодавчому рівні України вже були імплементовані положення Директиви 2008/98/ЄС від 19.11.2008 р. та знайшли відображення у Законі України «Про управління відходами», що набув чинності 09.07.2023 р.

3. Охорона водних ресурсів, яка передбачає встановлення правил та вимог щодо захисту водних ресурсів від забруднення в результаті енергетичної діяльності.

Заходи щодо забезпечення екологічної безпеки у сфері охорони водних ресурсів в контексті будівництва та експлуатації енергетичної інфраструктури включають встановлення правил та вимог для захисту водних екосистем від забруднення, а також: 1) проведення комплексної оцінки впливу на довкілля перед початком будівництва та експлуатації енергетичних об'єктів для визначення можливих екологічних наслідків та планування заходів щодо їх попередження або зменшення; 2) запобігання штучній видозміні гідроморфологічних характеристик водойм як результат розвитку гідроенергетики; 3) здійснення контролю за ефективним використанням водних ресурсів під час будівництва та введенні в експлуатацію енергетичних об'єктів.

Зазначені вище заходи мають спрямовуватися на забезпечення ефективного балансу між розвитком енергетичної інфраструктури та збереженням екологічної стабільності водних екосистем.

4. *Засоби збереження біорізноманіття.* Протягом декількох останніх десятиліть стан біорізноманіття погіршувався внаслідок надмірного антропогенного навантаження на лісові, степові, земельні, водні екосистеми, що вимагало від держав впровадження інноваційних правових заходів, спрямованих на підтримання екологічного балансу екосистем, збереження та відтворення біорізноманіття. У зв'язку з цим, особливого значення набувають питання правового регулювання екологічних ризиків для збереження біологічного різноманіття в умовах сталого розвитку [6].

Серед засобів збереження біорізноманіття чільне місце посідають як правила, вимоги та обмеження у сфері використання компонентів біорізноманіття, що покликані мінімізувати шкідливі наслідки господарської діяльності впливу на нього, так і створення мережі природоохоронних територій щодо яких встановлюється особливий режим їх охорони та використання задля реалізації мети поліпшення умов для формування та відновлення довкілля, підвищення природно-ресурсного потенціалу території України, збереження ландшафтного та біорізноманіття.

В контексті тематики цього дослідження, зазначимо, що одним із механізмів забезпечення екологічної безпеки є впровадження заходів щодо захисту біорізноманіття, особливо в районах, на які впливають енергетичні проекти. В Україні формується екологічна мережа як невід'ємна складова Всеєвропейської екомережі, яка має у своїй структурі буферні території, призначені для захисту ключових та сполучних територій від зовнішніх впливів (Закон України «Про екологічну мережу»), в тому числі від впливу на навколишнє природне середовище та його компоненти, спричинений виробництвом електричної енергії.

5. *Здійснення оцінки впливу на довкілля є ключовим заходом забезпечення екологічної безпеки в енергетичній сфері.*

Згідно із Законом України «Про оцінку впливу на довкілля» від 23.05.2017 р. енергетична промисловість належить до другої категорії видів планованої діяльності та об'єктів, які можуть мати значний вплив на довкілля та підлягають оцінці впливу на довкілля, а саме: 1) зберігання та переробка вуглеводневої сировини (газу природного, газу сланцевих товщ, газу, розчиненого у нафті, газу центрально-басейнового типу, газу (метану) вугільних родовищ, конденсату, нафти, бітуму нафтового, скрапленого газу); 2) поверхнєве та підземне зберігання викопного палива чи продуктів їх переробки на площі 500 квадратних метрів і більше або об'ємом (для рідких або газоподібних) 15 кубічних метрів і більше; 3) промислове брикетування кам'яного і бурого вугілля; 4) гідроелектростанції на річках незалежно від потужності; 5) гідроакумуляючі електростанції (ГАЕС); 6) вітрові парки, вітрові електростанції, що мають дві і більше турбіни або висота яких становить 50 метрів і більше [7].

Принципова важливість проведення оцінки впливу на довкілля в контексті проведеного дослідження дозволяє систематично та комплексно визначити й оцінити можливий вплив енергетичних проектів на довкілля та життя й здоров'я

населення. У зв'язку із цим зазначимо, що ключовими етапами здійснення оцінки впливу на довкілля на плановану діяльність суб'єктів в енергетичній сфері є наступні: 1) визначення мети й завдань енергетичного проекту; 2) ідентифікація об'єктів навколишнього природного середовища, які можуть зазнати негативного впливу реалізації такого проекту, тобто визначення можливого впливу на ґрунт, атмосферне повітря, земельні ресурси, водні об'єкти, флору та фауну, клімат тощо; 3) моніторинг інформації щодо поточного стану довкілля та визначення потенційних ризиків та небезпек для навколишнього природного середовища; 4) складення альтернативних варіативних технологій та місць розміщення енергетичних об'єктів для зменшення негативного впливу на довкілля; 5) публічні консультації із громадськістю та зацікавленими сторонами щодо енергетичного проекту; 6) складання оціночного звіту, який включає результати оцінки та запропоновані заходи для забезпечення екологічної безпеки; 7) впровадження системи моніторингу для постійного спостереження за станом довкілля під час будівництва та введення в експлуатації енергетичного об'єкту.

Таким чином, оцінка впливу на довкілля є стратегічним процесом взаємодії держави, бізнесу та громадськості, спрямованим на досягнення балансу між розвитком та впровадженням енергетичних проектів та збереженням довкілля й забезпеченням вимог екологічної безпеки.

Варто підкреслити й значущість проведення інженерно-екологічної експертизи, яка є підвидом інженерно-технічної експертизи [8, с. 104]. За своєю сутністю інженерно-екологічна експертиза полягає у процесі вивчення впливу будівництва інженерних проектів на навколишнє природне середовище на підставі визначення потенційних негативних наслідків для довкілля, природних ресурсів та безпеки людини внаслідок реалізації конкретного проекту.

Під час проведення такого виду експертизи проводиться аналіз впливу на довкілля, визначаються потенційні ризики виникнення негативних наслідків на природні ресурси та здоров'я людини, розглядаються моделі проектів з метою зменшення негативного впливу інженерного рішення на навколишнє природне середовище та готується відповідна документація (висновки та рекомендації щодо мінімізації негативного впливу на попередження можливих наслідків від будівництва проекту). На відміну від оцінки впливу на довкілля, яка передбачає залучення громадськості до виявлення потенційних негативних наслідків планованої діяльності, інженерно-екологічна експертиза здійснюється виключно фахівцями-експертами, які мають спеціальні знання у сфері впливу техногенних факторів на навколишнє природне середовище [9].

Панівною концепцією та стратегічною метою всієї європейської спільноти є ідея переходу до альтернативних джерел енергії та відмова від використання традиційних видів викопного палива для отримання електроенергії. Такий «зелений перехід» обумовлений зростаючим антропогенним впливом, що спричиняє утворення парникового ефекту, який, у свою чергу, негативно впливає на кліматичні умови.

Нераціональне використання природних ресурсів, спалювання викопного палива для виробництва електроенергії та задоволення потреб енергомістких індустрій (виробництво цементу, заліза, сталі, електроніки, пластмаси тощо), вирубування лісів, традиційні методи ведення сільського господарства тощо є основними чинниками зміни клімату [10].

В рамках виконання положень Рамкової конвенції ООН про зміну клімату та Паризької угоди, держави погодилися здійснювати співробітництво та вживати заходів щодо досягнення кліматично-нейтрального континенту шляхом регулювання обсягів викидів парникових газів, зменшення потрапляння двоокису вуглецю в атмосферу, в тому числі, шляхом надання переваги використання у енергетичному комплексі енергії сонця, вітру, геотермальної, гідротермальної енергії, енергії біомаси тощо.

Зазначимо, що Україна не стоїть осторонь процесів зеленої трансформації економіки. Так, відповідно до Закону України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» від 28.02.2019 р. [11] одним із принципових векторів забезпечення екологічної безпеки є зменшення обсягів викидів парникових газів та забруднюючих речовин в атмосферне повітря, а також скидання забруднюючих речовин у водойми, чого можна досягти шляхом створення умов для декарбонізації енергетичного сектору, активного впровадження технологій енергозбереження та підвищення енергоефективності, збільшення виробництва енергії за рахунок відновлювальних та альтернативних джерел, впровадження найкращих наявних низьковуглецевих, ресурсозберігаючих технологій виробництва, а також сучасних будівельних технологій з тепло- та енергозбереження.

Своєрідним дороговказом для кореляції екологічної та енергетичної безпеки є Стратегія енергетичної безпеки, що схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 04.08.2021 р. № 907-р, адже квінтесенцією державної політики України у сфері енергетичної безпеки є забезпечення збалансованості економічного, соціального та екологічного вимірів сталого розвитку України.

Суттєве зниження викидів парникових газів від діяльності підприємств енергетичного комплексу, здійснення обґрунтованого підвищення частки відновлюваних джерел енергії, а також здійснення заходів з екологізації генеруючих потужностей, що працюють із використанням вугілля є стратегічними завданнями в контексті реалізації державної енергетичної політики на засадах екологічно прийняттого впливу енергетики на навколишнє середовище.

Доцільно акцентувати на й на тому, що сучасні глобалізаційні процеси обумовили більшість держав світу переорієнтувати вектор функціонування енергетичної політики та енергетичного комплексу з концепції використання традиційних джерел енергії до прагнення екологічно чистого енергетичного забезпечення потреб населення шляхом створення сприятливих умов (правових, фінансових, інституційних) для використання відновлюваних джерел енергії. У цьому контексті, Україна також приєдналася до проголошеної глобальної мети щодо низьковуглецевого розвитку енергетичного сектору.

Зокрема, розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21.04.2023 р. № 373-р було схвалено Енергетичну стратегію України на період до 2050 року [12]. Реалізація заходів, передбачених цією Стратегією, орієнтована на досягнення максимального рівня кліматичної нейтральності, максимального скорочення використання вугілля в енергетичному секторі, підвищення ефективності використання ресурсів в енергетичному секторі, а також розвиток альтернативних джерел енергії, нових продуктів та інноваційних рішень в енергетичному секторі. Безумовно, нова Енергетична стратегія на період до

2050 року пролонгує виконання ключових завдань, передбачених Енергетичною стратегією України на період до 2035 року, а Уряд нашої держави таким чином підтверджує розвиток та повоєнне відновлення України на засадах підвищення енергоефективності, в тому числі за допомогою переходу до використання альтернативних джерел енергії.

Отже, безапеляційно погоджуємося із твердженням, що використання відновлювальних джерел енергії є об'єктивною необхідністю для України. По-перше, це дозволить зменшити концентрацію парникових газів в атмосфері, що сприятиме стабілізації кліматичної системи й забезпечить сталий, безпечний і м'який перехід до екологічно чистої економіки; по-друге, ефективне використання технології відновлюваної енергії веде до економічного зростання і, по-третє, дає змогу забезпечити децентралізований доступ до енергії; по-четверте, зменшить ризик настання негативних наслідків для здоров'я, до яких може привести використання викопних видів палива [13, с. 164].

Крім зазначеного, забезпечення екологічної безпеки в енергетичній сфері шляхом «зеленого переходу» та актуалізація використання альтернативних джерел енергії є ключовим завданням на шляху до виконання положень Паризької Угоди та зменшення викидів парникових газів в атмосферу.

Крім того, погоджуємося із пропозицією науковців щодо доцільності продовження розробки концептуальних нормативно-правових засад включення компоненту екологічної безпеки до Стратегії післявоєнного відновлення та розвитку України (і відповідного Плану заходів), а також галузеві програми реконструкції країни. Доцільним, крім того, є розробка пропозицій щодо модернізації бачення державної політики на основі Європейського зеленого курсу і сталого розвитку, враховуючи вимоги щодо виконання Копенгагенських критеріїв вступу до ЄС у контексті реалізації наскрізної екологічної політики у війні і післявоєнних періодах, дотримуючись екологічних стандартів та правових механізмів забезпечення екологічної безпеки при плануванні та розвитку країни та відновлення її природно-ресурсного потенціалу [14].

Висновки і пропозиції. Енергетичний сектор, з одного боку, може мати значний негативний вплив на екосистеми через викиди шкідливих речовин та використання обмежених природних ресурсів. З іншого боку, належним чином спрямована енергетична політика може сприяти зниженню впливу на довкілля та забезпечити сталість екологічної ситуації.

Напрямки забезпечення екологічної безпеки в енергетичній сфері мають комплексний характер і включають низку не лише правових заходів, але й економічних, соціальних, просвітницько-освітніх, інституційних та ін.

По-перше, для підтримки національної економіки вкрай важливо запровадити новітні технології, які зменшують використання викопного палива та енергії, а також скорочують викиди парникових газів. Таким чином, важливо заохочувати створення нових технологічних досягнень, які можуть бути реалізовані для використання в майбутньому.

По-друге, суспільство має бути обізнаним щодо збереження навколишнього природного середовища шляхом популяризації економічних, екологічних та соціальних переваг ефективного використання енергії та здійснення заходів з

енергоефективності, а тому на перманентній основі необхідно здійснювати заходи щодо підвищення екологічної правосвідомості соціуму.

По-третє, диверсифікація джерел енергії (підтримка різноманітних відновлювальних джерел енергії, таких як гідроенергетика, геотермальна енергія, сонячна та вітрова енергія для забезпечення стійкості та надійності постачання) створить сприятливі умови для сталого екологічно збалансованого розвитку України. У зв'язку із цим, вважаємо за необхідне вдосконалювати правові засади використання альтернативних джерел енергії шляхом гармонізації Законів України «Про альтернативні джерела енергії» та «Про альтернативні види палива» із відповідним законодавством ЄС (Директива 2001/77/ЄС про створення сприятливих умов продажу електроенергії, виробленої з відновлюваних енергоджерел, на внутрішньому ринку електричної енергії, Директиви 2012/27/ЄС про енергоефективність (із змінами) та ін.

По-четверте, актуальним для інтенсифікації переходу на альтернативні джерела енергетики залишається впровадження правового, фінансового та організаційного механізмів стимулювання використання відновлюваних джерел енергії (тобто введення ефективних систем підтримки та стимулів для суб'єктів господарювання та приватних осіб, які виробляють або використовують енергію з відновлюваних джерел енергії).

По-п'яте, забезпечення екологічної безпеки в енергетичній сфері в контексті зеленого переходу та розширення сфери використання відновлювальних джерел енергії вимагає комплексного підходу та сконсолідованої співпраці глобальної спільноти, бізнесу, науки та влади.

Ці правові заходи відіграють вирішальну роль у сприянні екологічній безпеці, сприянні сталим енергетичним практикам і мінімізації впливу енергетичного сектору на навколишнє природне середовище. Вони забезпечують нормативну базу для забезпечення того, щоб розвиток енергетики відповідав цілям збереження та захисту навколишнього природного середовища.

Список використаної літератури

1. Гетьман А. П., Анісімова Г. В. Сучасні проблеми законодавчого забезпечення використання й охорони природно-ресурсного потенціалу України в контексті державної інноваційної й екологічної політики. *Право та інновації*. № 3 (23). 2018. С. 7-21.
2. Про ринок електричної енергії: Закон України від 13.04.2017 р. № 2019-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 27-28. Стор. 5. Ст. 312.
3. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 р. № 1264-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 41. Ст. 546.
4. Про землі енергетики та правовий режим спеціальних зон енергетичних об'єктів: Закон України від 09.07.2010 р. № 2480-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 1. Стор. 2. Ст. 1.
5. Directive 2008/98/EC of the European Parliament and of the Council of 19 November 2008 on waste and repealing certain Directives. Official Journal of the European Union. 22.11.2008. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32008L0098> (access 05.11.2023).
6. Hanna V. Anisimova, Volodymyr V. Shekhovtsov, Olha V. Donets. Mechanism of legal regulation of environmental risks for the preservation of biological diversity in conditions of sustainable development. *ASTRA Salvensis*, year X, no. 1, 2022. P. 311-327.
7. Про оцінку впливу на довкілля: Закон України від 23.05.2017 р. № 2059-VIII.

- Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 29. Стор. 12. Ст. 315.
8. Кірін Р. С., Ревякіна Т. О. Актуальні питання судово-екологічної експертизи у господарському процесі. Теоретико-прикладні проблеми юридичної науки на сучасному етапі реформування кримінальної юстиції: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Хмельницький, 27 травня 2022 року). Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2022. С. 102-104.
 9. Інженерно-екологічна (екологічна) експертиза. URL: <https://kndise.gov.ua/inzhenerno-ekologichna/>.
 10. Сучасні теоретичні та прикладні засади права природокористування в національній еколого-правовій доктрині : монографія / за заг. ред. А. П. Гетьмана. Харків : Право, 2023. 912 с. С. 872.
 11. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики на період до 2030 року : Закон України від 28.02.2019 р. № 2697-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 16. Стор. 8. Ст. 70.
 12. Про схвалення Енергетичної стратегії України на період до 2050 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 21.04.2023 р. № 373-р. *Офіційний вісник України* від 04.05.2023 р. № 89.
 13. Гетьман А. П., Анісімова Г. В. Проблеми законодавчого забезпечення державної інноваційної й екологічної політики у сфері використання природно-ресурсного потенціалу України в енергетичній галузі. *Економіко-правові проблеми розвитку та сприяння господарській діяльності в сучасних умовах*. Харків : Право. 2018. С. 159-166.
 14. Anisimova H., Donets O., Shynkarov O., Shchonkin R., Skliar I. Contemporary challenges and threats to national security: environmental and legal aspects = Suvremeni izazovi i prijetnje nacionalnoj sigurnosti: okolisni i pravni aspekti. *Sigurnost*. 2023. Vol. 65, Iss. 1. P. 1-23. References : p. 16-22. DOI: 10.31306/s.65.1.1. С. 15.

References

-
1. Hetman, A. P., Anisimova, H. V. (2018). Modern problems of legislative support for the use and protection of the natural resource potential of Ukraine in the context of state innovation and environmental police. *Pravo ta innovatsii*, 3 (23) [in Ukrainian].
 2. Law of Ukraine On Electricity Market № 2019-VIII. (2017, April 13). *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny*, 27-28, 312 [in Ukrainian].
 3. Law of Ukraine On Environmental Protection № 1264-XII. (1991, June 25). *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny*, 41, 546 [in Ukrainian].
 4. Law of Ukraine On the Power Engineering Lands and the Legal Status of Special Zones of the Power Engineering Objects. № 2480-VI. (2010, July 9). *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny*, 1, 1 [in Ukrainian].
 5. Directive 2008/98/EC of the European Parliament and of the Council of 19 November 2008 on waste and repealing certain Directives. Official Journal of the European Union. 22.11.2008. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32008L0098>.
 6. Hanna V. Anisimova, Volodymyr V. Shekhovtsov, Olha V. Donets. (2022). Mechanism of legal regulation of environmental risks for the preservation of biological diversity in conditions of sustainable development. *ASTRA Salvensis*, year X, № 1, 311-327.
 7. Law of Ukraine On Environmental Impact Assessment № 2059-VIII. (2017, May 23). *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny*. 29, 315 [in Ukrainian].
 8. Kirin R. S., Revyakina T. O. (2022). Current issues of forensic environmental examination in the economic process. Theoretical and applied problems of legal science at the current stage of criminal justice reform: Proceedings of the International Scientific and Practical conference (pp. 102-104). Khmelnytskyi: Leonid Yuzkov Khmelnytskyi University of Management and Law [in Ukrainian].
 9. Engineering and environmental (ecological) examination. URL: <https://kndise.gov.ua/inzhenerno-ekologichna/> [in Ukrainian].
 10. Hetman, A. P., Anisimova, H. V., Sokolova, A. K. (2023). Modern theoretical and applied principles of the law of nature use in the national ecological legal doctrine. *KHARKIV: Pravo* [in Ukrainian].

11. Law of Ukraine On the Key Principles (Strategy) of the State Environmental Police of Ukraine for the period till 2030 № 2697-VIII (2019, February 28). *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy*, 16, 70 [in Ukrainian].
12. Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine On the Approval of the Energy Strategy of Ukraine for Period till 2050 № 373-p. (2023, April 21). *Ofitsiyni Visnyk Ukrainy*. 27, 2575 [in Ukrainian].
13. Hetman, A. P., Anisimova, H. V. (2018). Problems of legislative support of the state innovation and environmental police in the sphere of use of Ukraine's natural resource potential in the energy industry. *Ekonomiko-pravovi problemi rozvytku ta spriyannia hospodarskii diialnosti v suchasnykh umovakh* [in Ukrainian].
14. Anisimova H., Donets O., Shynkarov O., Shchonkin R., Skliar I. (2023). Contemporary challenges and threats to national security: environmental and legal aspects. *Suvremeni izazovi i prijetnje nacionalnoj sigurnosti: okolisni i pravni aspekti*. *Sigurnost*. Vol. 65, Iss. 1. P. 1-23. DOI: 10.31306/s.65.1.1. C. 15.

Стаття надійшла 15.11.2023 р.

V. V. Shekhovtsov, Doctor of Juridical Sciences, Professor, Associate Professor
National University of Law named after Yaroslav Mydrii
the Department of Environmental Law
Pushkinska Street, 77, Kharkiv, 61024, Ukraine
e-mail: shehovtsov2004@ukr.net
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9101-7160>

O. O. Stativka, Candidate of Juridical Sciences, Assistant
National University of Law named after Yaroslav Mydrii
the Department of Environmental Law
Pushkinska Street, 77, Kharkiv, 61024, Ukraine
e-mail: olga.stativka@ukr.net
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1036-0523>

ORGANIZATIONAL AND LEGAL MECHANISMS FOR ENSURING OF ENVIRONMENTAL SAFETY IN THE ENERGY SECTOR OF UKRAINE

Summary

In the article current legal issues of ensuring environmental safety in the Ukrainian energy sector of the economy in the context of ensuring sustainable ecologically balanced development and creating a safe energy future is examined. The purpose of the article is a comprehensive scientific study of the development and implementation of legal mechanisms for balancing energy and environmental policy. It is emphasized that the interaction of these two political spheres can have both positive and negative consequences, and their interrelationship can determine the sustainability and efficiency of energy systems, as well as provide a balanced approach to environmental protection.

Based on the analysis of legal norms, there are emphasized the partial correlation and synchronization of energy and environmental policy, taking into account the requirements for ensuring the ecological safety of the environment and people in the functioning of the electric energy market and relations related to the production, transmission and supply of such energy.

Ensuring environmental safety during the construction, commissioning and direct operation of energy facilities should be aimed at effective protection against pollution and deterioration of land and water resources, subsoil, biodiversity, implementation of legal measures in the field of waste management, which, in turn, conditions the implementation of effective legal

mechanisms for such balancing. That is why the article reveals the legal basis of such measures as: land use planning and zoning of land in the energy sector, establishment of waste management rules, protection of water resources, which involves the establishment of rules and requirements for the protection of water resources from pollution as a result of energy activities, measures of preserving biodiversity, carrying out an environmental impact assessment.

Special attention is paid to the intensification of the transition to the use of renewable energy sources and the abandonment of the use of traditional types of fossil fuels, as well as the introduction of innovative technologies, the introduction of state incentives and improvement of the investment climate in the energy sector.

Keywords: environmental safety; ensuring environmental safety in the energy sector; legal protection of the environment; energy security; preservation and restoration of ecosystems; state environmental policy.